

De heivlinder in Zeeland in 2014

De heivlinder werd in Zeeland in 2014 in 23 kilometerhokken waargenomen, waarbij 52 waarnemingen zijn verzameld van in totaal 102 getelde exemplaren. Het waarnemingsgemiddelde komt hiermee uit op 2 vlinders per waarneming. Wanneer we in tabel 1 de gemiddelden van de afgelopen 10 jaar vergelijken dan blijkt 2014 een gemiddeld jaar voor de heivlinder te zijn geweest.

In 2013 lag het waarnemingsgemiddelde met 3,7 een stuk hoger terwijl ook het totaal van 250 getelde exemplaren een stuk hoger was. Maar hierbij moet vermeld worden dat het goede resultaat in 2013 vooral het gevolg was van het uitzonderlijke mooie weer in de vliegtijd van de heivlinder en een onderzoek naar de soort bij Westkapelle (mededeling Floor Arts).

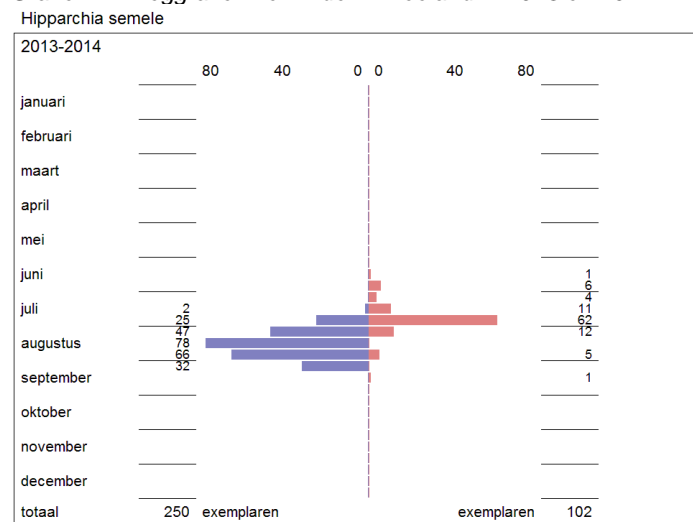
Tabel 1. De heivlinder in Zeeland met waarnemingen, exemplaren en gemiddelden per jaar

Atlasperiode 1993 t/m 2002	waarnemingen	exemplaren	gemiddelde
2004	23	31	1,3
2005	17	145	8,5
2006	17	21	1,2
2007	7	12	1,7
2008	6	14	2,3
2009	13	38	2,9
2010	12	27	2,3
2011	19	31	1,6
2012	40	75	1,9
2013	67	250	3,7
2014	52	102	2,0

Het weer in 2014 kende een totaal ander verloop dan in 2013. Zo was het voorjaar van 2013 uitzonderlijk koel terwijl het voorjaar van 2014 juist uitzonderlijk zacht was. In de zomermaanden juli en augustus was het in 2013 bijna onafgebroken mooi weer. In 2014 was het de gehele maand juli en ook nog in de eerste week van augustus mooi weer. Daarna volgde een langdurig koele en natte periode die duurde tot in september. De effecten van het weer op het voorkomen van de heivlinder zijn opvallend, zoals in de vliegtijengrafiek goed te zien is.

De heivlinder vloog in 2014, dankzij het uitzonderlijk langdurig zachte voorjaar, opmerkelijk vroeger dan gewoonlijk, namelijk al in juni. In 2014 kwam de eerste waarneming, op 18 juni in de Verklikkerduinen, op naam komt van Peter Meininger. De daarop volgende waarnemingen werden door ondergetekende in de Zeepeduinen verzameld op 24 juni (1 ex.) en 30 juni (4 ex.). De piek van de vliegtijd van de heivlinder viel in 2014 in de laatste decade van juli, terwijl in een normaal jaar de heivlinder voornamelijk in augustus vliegt. In de koele en natte periode in augustus werden nog maar 6 heivlinders gezien. De laatste 2 heivlinders werden door Hennie Ravesteijn in de Boswachterij gezien op 29 augustus en 20 september.

Grafiek 1. Vlieggrafiek heivlinder in Zeeland in 2013 en 2014

In deze grafiek is te zien dat het contrast tussen de vliegtijden van de heivlinder in 2013 en 2014 groot is.

Het hoogste aantal tegelijk getelde heivlinders was 14 stuks op 23 juli in de Zeepeduinen, genoteerd door ondergetekende. Op 27 juli telde Robert Keizer eveneens in de Zeepeduinen 8 exemplaren. In het Oranjezongebied bij Oostkapelle werden op 3 augustus 3 heivlinders geteld door Joop Scheibeler. In de duinstrook van zuidwest Walcheren was de maximumtelling 8 op 23 juli bij Opslagterrein Erika bij Westkapelle. Op zowel 23, 24 en 25 juli waren daar veel vogelaars actief omdat door de jaarlijkse heivlinder telling aldaar door Floor Arts een bruinkopgors was ontdekt. Van al die vogelaars afkomstig uit het gehele land noteerden 22 personen ook heivlinders omdat ze die ook niet elke dag zien. In

verband met dubbeltellingen is het aantal op die dagen gecorrigeerd naar 8 exemplaren op 23 juli, 6 ex. op 24 juli en 1 ex. op 25 juli.

De verschillende regio's

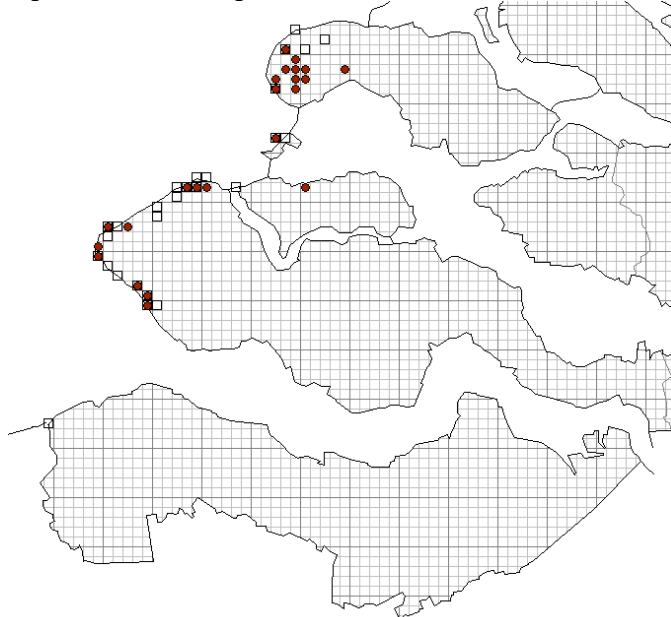
Kijken we naar de regionale verschillen dan blijkt in tegenstelling tot 2013, het duingebied op de Kop van Schouwen in 2014 gelukkig een stuk beter onderzocht te zijn. Zo'n 75 % oftewel 71 exemplaren van alle heivlinders is namelijk op de Kop van Schouwen waargenomen. Dit resultaat is voor een groot deel het gevolg van een uitgebreid karteringsonderzoek van de Zeepeduinen, waarbij 48 heivlinders werden vastgesteld.

Tabel 2. Vergelijking van de waarnemingen, exemplaren en gemiddelden tussen 2013 en 2014

	waarnemingen	exemplaren	gemiddelde	waarnemingen	exemplaren	gemiddelde
	2013	2013	2013	2014	2014	2014
duinen Schouwen Duiveland	8	10	1,3	30	71	2,2
duinen zuidwest Walcheren	35	130	3,7	9	16	1,8
duinen noordwest Walcheren	17	73	4,3	10	14	1,4
Neeltje Jans	4	26	4,0	2	2	1
Zeeuws-Vlaanderen	1	9	9			
Noord-Beveland				1	1	1
totaal	67	250	3,7	52	102	2

Op Walcheren werd de heivlinder helaas in slechts 10 kilometerhokken geteld, terwijl dat in 2013 nog in 18 kilometerhokken het geval was. De situatie was wat betreft zuidwest en noordwest Walcheren vrijwel gelijk, zie tabel 2. Vanuit West Zeeuws-Vlaanderen zijn dit keer geen waarnemingen binnen gekomen, wel weer van Neeltje Jans waar twee keer 1 heivlinder werden gezien. Op Zuid-Beveland telde Cornellie Jol 4 heivlinders bij het Sophiastrandje waar kleine duintjes aanwezig zijn. Op de Veerse gatdam was in 2014 een populatie heivlinders aanwezig (mond. mededeling Ralf Josse), maar de exacte gegevens zijn niet vastgelegd.

Figuur 1. Waarnemingen van de heivlinder in 2013 en 2014

2013 = Transparante vierkante blokjes
De heivlinder werd in 2013 in 27 kilometerhokken waargenomen.

2014 = Rode rondjes
De heivlinder werd in 2014 in 23 kilometerhokken waargenomen.

Gezamenlijk
In 2013 en 2014 samen werd de heivlinder in 39 uurhokken waargenomen.
In 6 kilometerhokken werd de heivlinder zowel in 2013 als in 2014 waargenomen.

Voorbeeldlocaties

De heivlinder komt in Zeeland alleen in de duinen voor, waarbij onderscheidt gemaakt moet worden tussen het primaire duinen (de eerste rij duinen vanaf zee) en het achterliggende duingebied. Het zou mooi zijn wanneer we voor zowel het jonge primaire duin als voor het achterliggend oudere duingebied een perfecte voorbeeldlocatie zouden kunnen aanwijzen voor de heivlinder. Een dergelijke locatie zou namelijk als referentiebeeld kunnen dienen voor beheerders van het duingebied.

In de primaire duinen worden vaak de meeste heivlinders geteld. Dit heeft ten eerste te maken met het feit dat het primaire duin vaak open duin is, het voorkeursbiotoop van de heivlinder. Ten tweede groeien in de primaire duinzone vaak de beste en de meeste nectarplanten, zoals akkerdistel, zeeraket en blauwe zeedistel. En omdat de heivlinder een grote nectarbehoefte heeft is zij vaak op nectarrijke locaties te vinden.

In de zone achter het primaire duin leeft de heivlinder voornamelijk op de overgangen van stuifzand naar zeer schraal begroeide duingraslanden. Dit biotoop staat in alle duingebieden onder druk omdat door stikstofdepositie en ontbrekend beheer, ruigte en (duindoorn)struweel meer en meer de overhand krijgt. Het genoemde probleem speelt vooral in het zuidwestelijke duingebied van Walcheren, waar veel oud primair duin door successie vrijwel volledig uit struweel bestaat. We kunnen hierbij stellen dat bescherming van de duinen belangrijk is, maar dat "niets doen" funest is voor veel typische duinsoorten zoals de heivlinder en de kleine parelmoervlinder.

Beheer van het duingebied is noodzakelijk.

Een goed voorbeeld van een duingebied waar de heivlinder vrij stabiel voorkomt is de Zeepeduinen op Schouwen Duiveland. Dit blijkt uit karteringsonderzoek van de afgelopen 15 jaar. Het areaal aan voortplantingsbiotoop, overgangen van stuifzand naar schraal duingrasland, is dankzij begrazing met Shetlandpony's in stand gebleven en waarschijnlijk toegenomen. Positief is tevens dat het netwerk aan wandelpaden in het gebied gunstig is voor het in stand houden van stuifplekken.

De Shetlandpony's blijken echter niet in staat om de reeds verruigde zones en duinvalleitjes aan te pakken, waardoor het nectaraanbod de laatste jaren steeds meer onder druk kwam te staan. Dit probleem is door Natuurmonumenten onderkend en wordt de komende jaren grootschalig aangepakt. Door het rigoureuus verwijderen van Amerikaanse vogelkers, berken en het afplaggen van ruigtes en valleitjes zullen de omstandigheden voor veel typische duinsoorten sterk verbeteren. Het herstelwerk is in 2014 begonnen en zal in fases en verspreid verder worden uitgevoerd in 2015 en 2016.

Een prima voorbeeldlocatie in de Zeepeduinen, een plek waar al jaren veel heivlinders voorkomen.

Omdat de heivlinder stabiel voorkomt in de Zeepeduinen kunnen een aantal locaties in het gebied dienen als referentiebeeld voor een ideaal leefgebied in het secundaire duingebied in Zeeland.

Als referentiebeeld in het jonge primaire duin zou een goed ingerichte en in stand gehouden duinovergang kunnen dienen. Een dergelijke "ideale" voorbeeldlocatie is momenteel nog niet bekend, maar wellicht wel ergens aanwezig. In 2015 zal naar een voorbeeldlocatie worden gezocht, maar ook naar potentieel geschikte duinovergangen. Vervolgens zal in samenwerking met Stichting Landschapsbeheer Zeeland worden onderzocht hoe dergelijk duinovergangen optimaal kunnen worden ingericht.